

Af Stine Holm, børneergoterapeut og kandidat i pædagogisk psykologi fra Danmarks Pædagogiske Universitet 2009. Ansat i PPR, Slagelse

Urolige elever i folkeskolen – muligheder eller begrænsninger

Ergoterapeutisk speciale i pædagogisk psykologi udfordrer tendensen til at individualisere eleverne og udpege dem som problemskabere, uden at se på kontekst og de handle-, deltagelses- og læringsmuligheder, børn får tilbudt i den danske folkeskole

Hvilke muligheder og begrænsninger har betydning for urolige elevers deltagelses-, lærings- og handlemuligheder i skolen?

Det er problemformuleringen i mit speciale i pædagogisk psykologi i forbindelse med en kandidatuddannelse. De formulerede forskningsspørgsmål er:

- Hvilken betydning har relationen mellem lærere og elever for elevernes deltagelses-, lærings- og handlemuligheder?
- Hvilken betydning har skæld ud for elevernes deltagelses-, lærings- og handlemuligheder?
- Hvilken betydning kan arbejdet med LP-modellen have for de urolige elevers deltagelse i klassen?

Specialet tager udgangspunkt i en empirisk undersøgelse på en større folkeskole på Sjælland. Udgangspunktet for undersøgelsen er mit ønske om at udfordre en dominerende tendens til individualisering af eleven. Og på samme tid en tendens til at undgå at se på elevens fællesskaber og omgivelser. Undervejs i specialet opstod temaer omkring:

- Relationer og betydningsfulde voksne
- Skæld ud

Jeg lod mit empiriske materiale styre min anvendelse af teorier.

UROLIGE ELEVER

Min interesse har gennem mange år, ansat i PPR-regi, som motorikkonsu-

lent/børneergoterapeut, været de "urolige elever", og hvilke muligheder og begrænsninger de fik tilbudt i skolen.

Da jeg samtidig er en del af et større udviklingsprojekt, LP-modellen, (Se boks side 36.) havde jeg lyst til at se nærmere på, hvilke muligheder denne model kan tilbyde de urolige elever.

Debatten omkring uro i folkeskolen tog fart i 1995. Det skyldtes primært, at flere og flere lærere syntes, de havde problemer med uro, ballade og mangel på respekt. (Egelund, 2003).

I opposition til debatten udtalte blandt andre Per Fibæk Laursen, at uroen i folkeskolen kunne skyldes lærernes måde at være lærer på, mere end det var børnenes måde at være børn på. (Egelund, 2003). Herunder også henvisning til lærernes evne til selvrefleksion over egen undervisning.

INDSNÆVRING AF NORMALITETSBEGREBET

Forekomsten af børn, der får tilbudt vidtgående specialundervisning er 1,5 % af alle skoleelever. Ud af dem har cirka 10 % ADHD-diagnosen.

ADHD-diagnosernes stigning kan ses i lyset af, at der er sket en generel patologisering af hverdagslivet samt en tendens til en indsnævring af normalitetsbegrebet, og hvad der er social acceptabel adfærd. (Brinkmann, 2010).

En undersøgelse af Ugebrevet A4 i 2008, viser, at 60 % af lærere i folke-

skolen mener, at det skader det faglige niveau, at folkeskolen skal rumme flere udfordrende/vanskelige elever.

Pisa-undersøgelserne har også peget på, at uro i klassen er en af de enkeltfaktorer, der har størst betydning for elevernes faglige resultater. (www.Folkeskolen.dk).

Samtidig henvises flere elever til specialtilbud i skolerne. Antallet af ADHD-diagnoser er steget med 12 % fra 2006-2007. (Brinkmann, 2010).

UNDERSØGELSER AF UROLIGE BØRN

I 1996 iværksatte Undervisningsministeriet en undersøgelse af forholdene omkring de urolige børn i folkeskolen, som forstyrrer undervisningen.

Undersøgelsen blev foretaget af professor Niels Egelund og cand. psyk. Kim Foss Hansen. Undersøgelsen omfattede et spørgeskema og senere et mere dybdegående interview på folkeskoler rundt om i Danmark.

Undersøgelse viste:

- 61 % af eleverne aldrig forstyrrede
- 29 % var lejlighedsvis forstyrrende
- 10 % var konstant forstyrrende

Drengene var overrepræsenterede og stod for den største del af uroen i klasserne. De blev ofte beskrevet som motorisk urolige, ukoncentrerede og havde manglende autoritetstro.

Elever med faglige vanskeligheder var

forstyrrende på grund af, at de ofte havde svært ved at følge med i undervisningen og fandt på alternative aktiviteter. Meget kvikke elever var forstyrrende grundet kedsomhed samt elever med sociale og emotionelle vanskeligheder som også bidrog til uroen.

I øjeblikket er der iværksat en undersøgelse af, hvordan cirka 32.000 elever og 6.000 lærere oplever den danske folkeskole. Undersøgelsen er en del af et stort landsdækkende skoleudviklingsprojekt, som implementerer Lp-modellen på 486 folkeskoler i Danmark. (Nordahl & Egelund, 2009).

På nuværende tidspunkt peger undersøgelsen på, ifølge lærerne, at cirka 10-15 % af eleverne har et dårligt læringsudbytte. At 28 % af drengene har en vanskelig og problematisk adfærd i skolen. (Egelund og Nordahl, 2009).

MANGFOLDIGE ÅRSAGER OG INTERVENTIONER

Årsagerne til problemerne med urolige elever er mangfoldige. Det samme er interventionerne. Alt efter hvilke tænkemåder der anvendes i forhold til eleverne, klasserne, skolerne, familierne.

Med virkning pr. 1.8.2009 blev elevplanerne indført i folkeskolelovens § 13 stk. 2. Indførelsen af disse planer har som overordnet formål at sikre at faglige vanskeligheder opdages i tide, og at dygtige elever stimuleres efter behov.

Man ser på det enkelte barn. Dette er også tendensen i samfundet om en øget individualisering i folkeskolen.

Et for lavt fagligt niveau kan også være med til at øge uroen i en klasse og både undervisningsminister Bertel

Haarder og professor Niels Egelund, har været i medierne med forslag om at ville give de dygtige elever samme retskrav på særlig hjælp på lige fod med de bogligt svage elever. (Berlingske Tiden-
de, 9.12.2009).

Cand. pæd. psych. Jette Lentz påpeger i sin artikel i PPR-bladet, Skolepsykologi, at hun mener, man bør have et inkluderende menneskesyn om "alle børns ret til" at deltage i undervisningsmiljøer, hvor alle skal/kan opnå læring og udvikling.

"Vi har først mulighed for at forstå individet ved at se på fællesskabet eller barnet i konteksten" siger hun og ser gerne et paradigmeskifte indenfor PPR-regi med fokus rettet mod dette. (PPR-bladet 46. årgang.1-2.2009).

ER BARNET PROBLEMSKABEREN

Igenem mange år har man set på barnet som problemskaber og ikke på barnets omgivelser.

Det skyldes en dominerende tendens i samfundet til at pege på individet som problemet.

Den tilgang kan skyldes en tendens til at pege på den naturvidenskabelige tilgang til problemerne, hvor man ser barnet som offer for sin hjernes fysiologi og tildeler barnet en passiv, afventende rolle i forhold til handlemuligheder.

I kritisk psykologi, som jeg har anvendt i dette speciale, anlægger man en forståelse af barnet som en person, der forholder sig til og handler i sociale sammenhænge på sine særlige måder.

UDFORDRE INDIVIDUALISERING

Kundskabsambitionen i mit speciale er

at udfordre tendenserne til at individualisere eleverne og udpege dem som problemskaberne alene uden at se på kontekster, handle- deltagelses- og læringsmuligheder, som tilbydes dem i den danske folkeskole.

Hovedkonklusionen i specialet er blandt andet, at det er meget vigtigt at se på, hvordan skolerne organiserer undervisningen af elever. Især med fokus rettet med de urolige elever. Desuden er forholdet mellem lærer og elev af stor betydning og derved også meget vigtigt set i lyset af de muligheder og begrænsninger, der tilbydes eleverne.

Mange af de urolige elever oplever skæld ud, og det har en afgørende indflydelse på deres deltagelses-, lærings- og handlemuligheder i skolen.

LP-modellen har vist sig at være en god mulighed for at udvide de urolige elevernes handlemuligheder i skolen, men samtidig viser det, at det er vigtigt, at tid og ressourcer prioriteres og afsættes, samt at viljen til at samarbejde imellem lærerne er til stede.

Ved at fokusere på fastholdende faktorer gennem LP-modellen har den en stor betydning i arbejdet med de urolige elever og til at arbejde systematisk med de forskellige problemstillinger.

Lærerne oplever, at LP-arbejdet har en stor betydning for de urolige elevernes deltagelse i skolen/klassen. ●

Specialet er stemplet fortroligt af etiske grunde for at beskytte de involveredes anonymitet.

Kontakt til Stine Holm, motorik-konsulent/ergoterapeut på sthol@slagelse.dk

FAGLIGT KANDIDAT – PÆDAGOGISK PSYKOLOGI

RESUME

Ud fra mit blik på de urolige elever i 3.B har jeg forsøgt at konkludere og opstille en række betingelser for en udvidelse af elevernes deltagelses-, lærings- og handlemuligheder. Det er således afgørende, at skolen:

- Forstår eleverne som subjekter og aktive deltagere i eget liv
- Opnår gensidig respekt mellem lærer og elev
- Forstår af betydningen af relationerne og den betydningsfulde voksne i skolen
- Forstår skæld ud ikke er befordrende for deltagelse og læring
- Tilbyder eleverne anerkendende relationer og diskurser tilbys eleverne
- Praktiserer undervisningsdifferentiering i undervisningen
- Er fagligt engageret og godt funderet i sin undervisning og derved har bedre mulighed for at tilpasse undervisningen til den enkelte elev
- Har i individuelle og fleksible løsninger for eleverne med vanskeligheder som uro
- har kvalificeret og veluddannet personale
- Arbejder systematisk med LP-modellen over tid
- Har opmærksomhed rettet mod, hvilke muligheder og begrænsninger man tilbyder eleverne.
- Meningsfuldhed og inddragelse af hverdagserfaringer i undervisningen

LP-MODELLEN

LP-modellen er en pædagogisk analysemodel, der lægger vægt på, at lærerne skal have deres fokus på interaktionen mellem eleverne og omgivelserne set ud fra den systemiske teori. Gennem brug af LP-modellen opnås, ifølge de hidtidige undersøgelser, et større fagligt udbytte for elever med særlige behov, relativt øget selvværd i forhold til skolearbejdet, mindre udskilning af elever fra den almindelige undervisning (Egelund og Nordahl, 2009).

LP-modellen er indtil videre implementeret på 486 skoler fordelt på 77 kommuner i Danmark og involverer mere end 25.000 ansatte, som efteruddannes i modellen og anvendelsen af den. (Tal fra august 2010).

LP-modellen etableres på skolerne i et treårige faseforløb med start ved skoleårets begyndelse, og de første skoler i Danmark startede op ved skolestarten i 2007.

UDVALGT LITTERATUR FRA SPECIALET

- Bae, B. (1996): Voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelser. I Social Kritik nr. 47, 1996.
- Bjørndal, C. R. P.(2003): Det vurderende øje. Observation, vurdering og udvikling i undervisning og vejledning. Klim, Århus.
- Dreier, O. (1999): Læring som ændring af personlig deltagelse i sociale Kontekster I: Klaus Nielsen & Steinar Kvale (red.): Mesterlære – Læring som social praksis. Hans Reitzels Forlag, Kbh.
- Egelund, N., Jensen, H. & Sigsgaards, E. (Red)(2006): Uro og disciplin i folkeskolen. Roskilde Universitets forlag, Kbh.
- Egelund, N. (1997): Elever, der forstyrrer undervisningen for sig selv og andre i folkeskolen. Undervisningsministeriet.
- Højholt, C. (Red).(2005): Forældresamarbejde-forskning i fællesskab. Psykologisk forlag A/S, Kbh.
- Højholt, C. (1993): Brugerperspektiver – forældres, læreres og psykologers erfaringer med psykosocialt arbejde. Dansk Psykologisk Forlag, Kbh.
- Kampmann, J. & Jørgensen, P.S. (Red) (2000): Børn som informanter. Børnerådet, Kbh.
- Kousholt, D. (2006): Familieliv fra et børneperspektiv, fællesskaber i børns liv. Roskilde Universitetscenter.
- Nordahl, B. (1994): Hankøn i skolen. Forlaget Modtryk AMBA, Kbh.
- Nordahl, T. (2004): Eleven som aktør. Hans Reitzels Forlag, Kbh.
- Nordahl, T. (2007): Lp-modellens vidensgrundlag & arbejdet med LP-modellen. University af College, Nordjylland.
- Nordahl, T. & Hansen, O. (Red). (2009): LP-modellen – lærings miljø og pædagogisk analyse. Dafolo, Frederikshavn.
- Ritchie, T. (Red). (2004): Relationer i teori og praksis. Billesø & Baltzer, Værløse.
- Sigsgaard, E.(2002): Skældud. Hans Reitzels Forlag, Kbh.
- LP-modellen.dk
- Alleboern.dk
- Folkeskolen.dk
- Folkeskoleloven.dk